

Kunnostusojitus pohjavesialueilla -kysely

Yhteenveto ELY-keskusten vastauksista

Kunnostusojitus pohjavesialueilla –työpaja

Tapio Oy, 7.6.2016

Hanna Hentilä ja Ritva Britschgi

Suomen ympäristökeskus

Kunnostusojitus pohjavesialueilla –kysely

- Toteutus syksy 2015
- Vastaukset 12 ELY-keskukselta (12/13)

Pohjavesialueille sijoittuvia ojitushankkeita tulee ELY-keskusten käsiteltäväksi vuosittain yhteensä noin sata kappaletta

Minna Isola

Onko metsänhoidollisen ojituksen ja pohjaveden suojelun osalta ELYnne alueella mielestäsi ongelmia?

..Ei suoranaisia ongelmia «» On ongelmia..

- Puutteelliset selvitykset
- Yhteistyö eri toimijoiden kanssa
- Ohjeistuksen soveltaminen
- Vesilain mukainen luvantarve
- Toteutuneen ojituksen valvominen
- Ojitusilmoitusten käsittely ELYssä

”Vanhat, ennen ilmoitusvelvollisuutta tehdyt ojitukset ovat aiheuttaneet pohjaveden pinnan laskua hyvin monilla pohjavesialueilla ja lähteiden kuivumisesta moreenialueilla. Meillä on pienialaisia soihin rajoittuvia pohjavesialueita paljon. Myös laadun huonontumista on todennäköisesti tapahtunut (suopohjavesiä pääsee helpommin harjun suuntaan ojitusten myötä). Raudan ja mangaanin esiintymiseen pohjavedessä viitataan usein luonnollisena asiana, mutta varmasti osittain kysymyksessä on ihmisen toiminnasta johtuva orgaanisen aineksen pohjaveteen päätyminen lisääntyminen. Tämän seurauksena pohjaveden happipitoisuus pienenee ja rautaa ja mangaania liukenee. Keskellä harjua olevia soita on myös ojitettu siten, että orsivesiä pääsee imeytymään varsinaiseen pohjavesivyöhykkeeseen.”

Miten ojitushankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa on pohjavesialueet otettu huomioon?

Suunnittelu on puutteellista

- Pohjavesialue ei vaikuta suunnitteluun toivotulla tavalla, ”pahimmillaan” pohjavesialueilla mennään samoilla periaatteilla kuin muuallakin
- Ei tarkentavia selvityksiä ojituksen mahdollisista vaikutuksista, yleisesti puuttuvia tietoja:
 - Pohjaveden pinnankorkeus
 - Turvekerroksen paksuus
 - Kivennäismaan maalaji
 - Ojasyvyys
- Ristiriitaista tietoa, viimeistelemättömiä suunnitelmia
- Ei seurantatietoa onko hanke toteutettu suunnitelman ja lausunnon mukaan

..mutta parempaa kuin ennen

- Metsäkeskukset ja metsänhoitoyhdistykset huomioivat pohjavesialueet, rajaukset suunnittelijoiden tiedossa. Yksityisten toteuttamissa hankkeissa puutteita enemmän.
- Joillakin alueilla ja joidenkin toimijoiden osalta yleisenä käytäntönä on, että ojitus rajataan pohjavesialueen ulkopuolelle jo suunnitteluvaiheessa
- Yleinen ohjeistus huomioidaan

Yhteistyö metsänhoitoyhdistysten ja vastaavien suunnittelevien tahojen kanssa

- Yhteydenottoja suunnittelijoiden puolelta viranomaiseen pääsääntöisesti vähän suunnitteluvaiheessa, osa suunnittelijoista lähettää suunnitelmia lausunolle / kommentoitavaksi
 - ELY-keskukset pyytävät lisätietoa suunnittelijoilta ojitusilmoituksen käsittelyä ja lausunnon antamista varten
 - Yhteistyö sujuvampaa suurimpien tahojen kanssa
 - Osa ELY-keskuksista osallistunut kouluttajina metsäkeskuksen järjestämiin suunnittelijoille tarkoitettuihin koulutuksiin
-
- ❖ *"Yhteistyötä ei ole juurikaan, ei ole henkilöresursseja."*
 - ❖ *"MHY:n kanssa on sovittu **epävirallisesta ilmoituskäytännöstä** laajempien ja herkille alueille sijoittuvien päätehakkuu ja maanmuokkaustöiden ilmoittamisesta."*
 - ❖ *"Yhteistyö MHYn kanssa toimii ja muutamia **yhteisiä palaverreja** on aiheesta järjestetty."*
 - ❖ *"Ovat myös suhtautuneet positiivisesti muutosesityksiin (ojien poistot menneet läpi). Yhteistyö on ollut sujuvaa. Ojitusta ei voida kieltää. Neuvotteluteitse on joskus saatu toiminnanharjoittaja luopumaan ojitusaikeista, jos kohde on ollut kriittinen. **Vesienhoidon toteuttamisryhmissä on positiivista yhteistyötä mm.** Metsäkeskuksen kanssa: suunnittelun myötä ojitamisen tarve on saattanut pienentyä pieneen osaan aikaisemmasta."*

Ohjaus ELY-keskuksessa – suunnitelmien vähimmäisvaatimukset ja edellytykset hankkeen sijoittumiselle

- Pohjavesialueelle sijoittuvista kunnostusojitushankkeista pyydetään pääsääntöisesti pohjavesiasiantuntijan kommentit
- Haasteena pohjavesiolosuhteista puuttuva tieto
- Tapauskohtainen tarkastelu, mutta yleisiä periaatteita sovelletaan
 - osa ELYistä edellyttää lisätietoja aina, osa tapauskohtaisesti, osa ei koskaan (mm. tiedot pohjaveden pinnankorkeudesta sekä maanpinnan, ojanpohjan ja pohjaveden korkeustasoista suhteessa toisiinsa; pintamaalajit; turvekerroksen paksuus; kivennäismaan ominaisuudet...)
 - osa ELYistä esittää tarvittaessa alueen uudelleenrajausta
- Sijainti ratkaisee vesiensuojelun vähimmäisvaatimukset
 - Usein aiemmin ojitetulla turvepintaisella alueella ojien perkaaminen on sallittu alkuperäiseen kuivatussyvyyteen
 - Uusia ja laaja-alaisia ojituksia vältetään
 - Muodostumisalue / reuna-alue / suojavyöhykkeet
- Maastokatselmuksia ei nykyressurssien puitteissa ole mahdollista tehdä

Vesilain mukainen luvantarve

Käytäntöjä:

- 1) ELY ei edellytä vesilupaa (pääsääntö)
- 2) ELY toteaa, ettei hankkeella ole edellytyksiä, mutta ei ohjaa hanketta AVIn käsittelyynkään
- 3) Tapauskohtainen edellytys vesiluvasta, mutta siihen ei koskaan käytännössä ole päädytty (hanke muutetaan tai jää toteuttamatta)
- 4) Hankkeita AVIn käsittelyssä
 - Alueellinen yhtenäisyys?
 - Maanomistajan oikeusturva?

Miten pohjavesialueiden lähistöllä/yhteydessä tehtävää ojitussuunnittelua ja toteutusta tulisi mielestänne kehittää?

- Tarve tarkempaan, tutkimustietoon perustuvaan ohjeistukseen
 - Ohjeistuksen tulisi olla yhtenäinen eri metsätaloustoimijoiden ja ympäristöhallinnon välillä
- Tarve suunnittelijoiden ja toteuttajien koulutukseen
- Tarve vuoropuhelun lisäämiseen toimijoiden ja viranomaisten välille
- Pohjavesiolosuhteita kuvaavat selvitykset ja / tai asiantuntija-arviot hankkeen vaikutuksista osaksi ojitusilmoituslomaketta
- Tarve valtakunnallisesti yhtenäisiin toimintatapoihin

Koetteko, että nykyinen ohjeistus on riittävää?

Esimerkiksi Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion ”Hyvän metsänhoidon vesiensuojelun suositukset” (Joensuu ym. 2013) ja Metsähallituksen metsätalouden ympäristöopas (Päivinen ym. 2011).

- Riittävä yleisellä tasolla, tarkennuksia toivotaan mm:
 - Kunnostusojituksen edellytyksiin erilaisissa pohjavesiolosuhteissa
 - Tarvittaviin selvityksiin
 - Lähisuojavyöhykkeen ja muodostumisalueen huomioimiseen metsätaloustoimenpiteissä
 - Vesilain mukaisen luvan tarpeen harkintaan

”Ohjeistusta tulisi selkeyttää siltä osin, mitä ja minkälaisia selvityksiä vesiensuojelusuunnitelmiin tulisi liittää, minkälaisilla alueilla ja millä edellytyksillä ojituksia voidaan toteuttaa ja milloin hankkeille vaaditaan AVI:n lupa. Jos valvova viranomainen katsoo, että hankkeelle tulee hakea AVI:n lupa eikä lupaviranomainen käytännössä käsittele hakemuksia, tilanne on ongelmallinen. Metsähallituksen opasta käytettäessä on hyvä tiedostaa, että siinä esitetyt linjaukset ovat tiukempia kuin metsätalouspuolen toimijoiden omat ohjeistukset ja ohje on tarkoitettu lähinnä Metsähallituksen omaan käyttöön (ei viranomaisohjeeksi).

Nykyisen ohjeistuksen rinnalle tarvitaan jonkinlainen ”valvontaohje”, jossa avataan esimerkiksi sitä mitä tietoja ojitusilmoituksessa pitäisi olla. Esimerkiksi tarkoittaako se, että ilmoituksen tulee sisältää tiedot hankkeen ympäristövaikutuksista sitä että pohjavesialueilla ilmoitukseen pitää liittää hydrogeologin lausunto hankkeen pohjavesivaikutuksista.”

Muuta aiheeseen liittyvää?

- *Vesilain mukaan ilmoitus on tehtävä muista kuin vähäisestä ojittamisesta. Mikä on vähäinen?*
 - ”Vähäistä ojitusta, jota ilmoittamisvelvollisuus ei koskisi, voisi olla esimerkiksi vähäisen peltolohkon salaojitus, pienehkön metsäkappaleen ojitus tai rakennuspaikan kuivattamiseksi tarpeellisen ojan tekeminen omalle maalle. Vähäinen ojitus voisi siten kattaa vain pinta-alaltaan vähäisiä alueita.” HE 277/2009 vp
- *Vesilain mukaisen ilmoitusmenettelyn mukaisesti kaikki pohjavesialueille sijoittuvat hankkeet tulevat/niiden tulisi tulla tiedoksi ELY-keskukselle.*
 - ”Pohjavesialueella tapahtuvasta ojituksesta on aina ilmoitettava.” Ilmoitus ojituksesta –lomakkeen ohje, http://www.ymparisto.fi/fi-fi/Vesi/Vesien_kaytto/Maankuivatus_ja_ojitus
- *Uusien metsäteiden rakentaminen, vanhojen perusparannus, niiden ojitukset ym. Metsäteiden varsien vesakontorjunta.*